

REXHË EFENDI VOKA NË FAQET E NJË REVISTE

E. Ismaili

Para pak kohës më ra në dorë dynamëshi 56-57 i të përkohëshmes “Shkolla shqiptare”, organ i Ministrisë së Arsimit, botuar në Tiranë më 1943. Në shënimin redaktorial të këtij organi lexuesit njoftohen se në njërin nga numërat e fundit të këtijorgani është botuar një shënim për **Letërsinë e harruar**. Me anën e këtij shënimi Redaksia kishte kërkuar, mes tjerash, nga arsimtarët dhe dashamirët e letërsisë që të dërgojnë “pjesë poetike e proza të harruara e që formojnë rruazën e xhevahirtë për gjerdanin e Letërsisë së Letërsisë së Rilindjes sonë”.(Shkolla shqiptare, nr.56-57, tiranë 1943, f,143).i pari që i përgjigjet kësaj kërkesë është z.Abdi Kërçini. Redaksia,dynamërishin 56-57, shpreh kënaqësinë se para lexuesve të vet nuk del me ndonjë pjesë të shkurtër a ndonjë fragment, por me një dorëshkrim që ka kaluar dorë me dorë si hajmali në viset e Tetovës gjatë sundimit turk dhe serb”, siç thuhet aty. Fjala është për “Mendimet “e Rexhep effendi Vokës, që në fillim përmendet me pjesën përkushtimore disa fjalë vllaznive të dashëm shqiptar. Në vazhdim thuhet se kjo vepërezë është e një shpirti të kulluar me shqiptarizëm dhe se e ka zbuluar arsimtari Abdi Kërçini në krahinën e Tetovës. Jepen edhe disa të dhëna;se dorëshkrimi është i shkruar me fjalë shqip kurse për përmbajtjen thuhet se është një duf patriotik i përtitë nga sundimi i huaj në trojet e Kosovës dhe Dibrës dh se është një apel për shqiptarët e këtyre viseve. Njoftimi i Redaksisë përfundon me konstatimin se dorëshkrimi vlerë letrare nuk ka (!), por se ka dy vlera të tjera dhe atë me rëndësi të madhe:

- 1) Vlerë politike për atë kohë dhe
- 2) Vlerë gjuhe si pasqyre e gjuhës shqipe që flitej pesëdhjetë e gjahstëdhjetë vjet më parë në ato vise. Kuptohet fjala është për të folmen e anës sonë.

Në rubrikën Letërsi (f.165), Abdi Kërçini bën prezentimin e “Mendimeve” të Hoxhë Vokës dhe tregon se si i ka rënë në dorë dorëshkrimi i kësaj vepërze të rëndësishme të letërsisë sonë. Në fillim shtron nevojën e angazhimit të kërtimeve që nëpër librat fetare të vjetra të ndonjë të gjejnë dorëshkrim margaritar me vlera të çmueshme letrare e atdhetare. Një gjë e tillë ka mundur të realizohet dhe janë zbuluar dorëshkrime të një rëndësi të veçantë, thotë autori, por, për fat të keq, vetëm ndër vendet e shqipërisë së 1913-tes, e për sa i përket krahinave të Kosovës e Dibrës s’është bërë asgjë...Ai kërkon që të nxirren në dritë veprat e autorëve që deri në atë kohë kanë qenë të panjohura.

Në vazhdim përshkruhet e gjithë ngjarja se si i ka rënë në dorë dorëshkrimi i “Mendimeve” të Rexhep ef. Vokës. Ja teksti orgjinal:

Në frorin e vitit 1942 më paraqitet në dhomën e punës një hoxhë . Ishte hafus Jahja nga katundi Shipkovicë (Tetovë) dhe mbasi u ul dhe i jap një cigare, me lot në sy më zgjat një zarf, që dukesh se e kishte ruejtë me kujdes dhe në thotë: Qe Zotni, edhe ne kemi punue për vatanin tonë, për Shqipni, e bile në një kohë kur fjala Shqipni nuk mund të dilte nga llapa (gjuha) se t’a pritshin.

Mer e çel atë zarf edhe gjej Brenda një tabak letër mjaft të vjetruem, në dy faqe me shkrim arab. E shoh hoxhën t’em. Ai ashtu i squet e më kupton se çka duhet t’i them.

-Nuk po die me këndue?

-Jo,-i përgjigja.

-Ndigjoje...-dhe zen me këndue.mbasi e mbaroi së lexuemi, marr e i them:

-Të lutem hafus, a po më kallzon se kush e ka shkruar dhe kur?

-ky dorëshkrim, zotnija i em, asht i Rexhep Vokës ase,si i thirshin populli i Hoxhë Vokës. Pa le në Shipkovicë, në katundin t'em. Mësimet e para i pat krye në katund, tek Hoxha i vendit, nëse ato të mesmet i pat vazhdue nëpër medrezet e Tetovës për shumë vjet deri sa mujti me marë titullin Hafuz.

Nuk di se si e në ç'mënyre, por dihet se nuk e ushtroi hafusllëkun sepse u nis për në Stambollpër të vazhduar mësimet e larta të Teologjisë. Në verë shpesh vinte në katund e na flitite ne të rijvet mbi Atdhe dashurinë e mbi vllaznimin që duhej të kishin ndërmjet vetit. Në fund mbasi kreu mësimet, erdhi në vendëllindjen e vetë bashkë me Rrytben" Muderiz.

Ishte koha e Xhon –Turqëve.Shqiptarëve u dhan pak liri për të punuar për vendin e vet.Hoxhë Voka nuk vonoi dhe e shfrytëzoi rastin.Me një herë shkrojti një këtë çka unë ma parë të këndova.Ia pat vu emrin "Mendime". Ky dorëshkrim shkoi dorë më dorë e mbrijti tek unë. Gjithësesi që dinte me këndue e muerr dhe e shkrojti, e lexoi dhe epërhapit. Nuk ka njeri i këndueshëm që të mos din Mendimet e Hoxhë Vokës e bile ka shumë asish që din përmendsh.

Mbas kësaj kohe i erdhi emnin si Myfti i Manastirit.Atje në Stamboll,pat të përpjekun me shumë shëiptarë, që punonin vërtetë për të mirën e kombit shqiptar. Në këtë kohë nëpër vendet tona ishin çelë mjaft mejtepe. Hoxhë Voka ishte një arsimdashës i mirë e për këtë punë duke menduar se në këto mejttëpë mësoheshte gjuha turçe, i erdh një mendim për të bë një libër fetar në gjuhën tonë që kështu fëmijët të mësojshin gjuhën e nënës në për mjet të fesë.Pra botoi librin "ARNAVUTÇE MUFESSAL ILMIHAL që d.m.th.Ferrëfytes i zgjanuem" por, edhe këtë, si Mendimet, me shkronja Arabe.qe ky është libri që të folat...dhe qiti e ma dha.

Abdi Kërçini në fund shënon se ka pyetur jo vetëm Mulla Jahën por edhe të tjerë sepse Hoxhë Voka veprat e tija i shkroi me germa arabe, si thotë ai, por askush nuk i ka dhënë ndonjë mendim të prerë. Ende nuk kam arritur të siguroi të dhëna për Abdi Kërçinin, por me sa më duket ai duhet të ketë shërbyer si mësues në rrethin e Tetovës dhe ka gjasa të jetë marrë me çështje të gjuhës, sepse në fund të shënimit të tij flet për gjuhën që përdor Rexhep effendi Voka.

P. S. Këtë shënim duhet konsideruar si mirënjohje edhe ndaj Mulla Jahës, që u kujdes për dorëshkrimin e Hoxhë Vokës.